

opuse. 2; Damasc. dialect. c. 29. 30; de Fide orthod. l. III. passim; s. Bonavent. 3. dist. 5. a. 2. q. 2. et 3; Petav. Trin. l. IV. cc. 8. 9.

THESIS XXVIII.

De propria ratione personae.

« Sicut substantia singularis et integra hoc velut caractere specifico constituitur hypostasis, quod est tota in se ac incommunicabilis; ita hypostasis ipsa vel generale nomen retinet hypostases, vel dignitatem ac nomen habet speciale personae ex dignitate naturae intellectualis, quae est hypostases seu in qua hypostasis subsistit. Cum ergo ratio hypostases constituat notam velut genericam personae; quae ad hanc quodammodo specificam rationem compleatur ex dignitate suae naturae, sine dubio errant, qui nostris temporibus notatione substantiae seu naturae intellectualis vel etiam substantiae sui consciae definitionem personae absolvi arbitrantur, ac de genuina notione hypostases, quam ad fidei nostrae explicationem ac definitionem maximi momenti esse et res ipsa et Patrum communis sententia demonstrat, nihil solliciti, in illo formali personalitatis caractere constituendo velut de magno scientiae philosophicae et theologiae profectu perperam gloriantur. »

I. Quod ait s. Ioannes Damascenus dialectic. c. 43, ss. Patres individuum, hypostasin et personam pro eodem accepisse, intelligi ita debet, ut nomine generali *individuum*, nomine speciali *hypostasis* a ss. Patribus appellatum dicatur illud, cuius nomen specialissimum est *persona*; non autem quod cuivis sive individuo sive hypostasi h. e. supposito fieri possit nomen *personae*. « Nullus enim, ut loquitur Boethius (l. de duabus naturis p. 1206.), lapidis aut arboris aut equi dicit esse personam. At hominis dicimus esse personam, dicimus angeli, dicimus Dei.... Persona est, quia est rationale individuum. » Sicut autem individuo seu singulari in genere substantiae merito factum est nomen speciale (hypostasis, penes Scholasticos *suppositum*), quia substantia in se ipsa non solum in alio, ut accidens, est individuum; ita etiam inter ipsas hypostases sub ratione, qua sibi sunt et non alteri, eminent hypostases naturae rationalis, quae multo perfectius et maiori independentia sibi et in se sunt quam hypostases irrationales, atque ideo illae prae his velut speciem quandam constituentes

nomine etiam speciali insignitae sunt, quod est nomen *personae*. Vide S. Th. 1. q. 29. a. 1; de Potent. q. 9. a. 3. O. Neque ideo negamus, Graecos nomen ipsum hypostasin frequentius non de alio supposito usurpare quam de eo, quod persona est et inter hypostases excellit; hoc sensu usus frequentioris intelligi debet Boethius l. c. et post ipsum s. Thomas 1. q. 29. a. 2. ad 1, quando dicunt, hypostasin ex usu loquendi apud Graecos sumi pro *persona* (1). Confer tamen Petav. Trin. l. IV. c. 4. n. 7.

Dignitatem illam personae quoad ipsam rationem perfectionis existentiae in se ipsa possumus declarare distinctius. 1° Sola hypostasis rationalis suae existentiae in se, suae unitatis et distinctionis ab omnibus aliis sibi conscia esse potest, quia sola potest reflectere in se ipsam, atque hoc modo sui compos est; seu ut recentiores philosophi istud exprimere solent, ipsa sola sibi dicit: *Ego*.

2° Hinc etiam sola ex insita sua vi et facultate se ipsam potest libere determinare ad suos actus; eoque magis independens est a determinatione externa, quo excellentioris est naturae, atque ideo eo perfectior eius est dignitas personae. « Adhuc quodam specialiori et perfectiori modo invenitur particulare et individuum in substantiis rationalibus, inquit S. Th. 1. q. 29. a. 1. O, quae habent dominium sui actus, et non solum aguntur sicut alia sed per se agunt.... Et ideo speciale nomen habent.... et hoc nomen est *persona*. » His consonant, quae docent s. Io. Damascenus (dialect. c. 43.) et ex eo Theorianus (Legat. ad Armen. Bibl. PP. graec. lat. Paris. T. I. p. 443.), personam dici formaliter, quatenus actionibus se prodit et ut substantiam unam in se ab aliis distinctam manifestat (cf. Petav. Trin. IV. c. 2. n. 10; c. 4. n. 7.). Quare cum *agere* sequatur ad esse, eo ipso intelligitur hypostasis rationalis

(1) Ceterum Graeci ipsi in declaratione *hypostases* dicunt, nomine hoc *hypostasis* designari non modo *hunc unum* sed etiam *hoc aliquid* ab aliis distinctum: ἡ μὲν φύσις τοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ ὑπόστασις τοῦ τινος καὶ τοῦ τοῦ. Vide supra p. 168. S. Thomas docet disserte: « persona addit supra hypostasin determinatam naturam; nihil enim est aliud quam *hypostasis rationalis naturae* » Potent. q. 9. a. 1. O. et alibi.

lis magis et perfectius *in se esse* quam hypostases irracionales, quia illa perfectius et ab aliis independentius ex se et intestino principio se determinat ad suos actus, horumque habet dominium.

3° Accedit, quod solae substantiae rationales possunt esse et sunt finis pro diverso suae perfectionis ordine vel immediatus vel mediatus, ad quem aliae ordinantur tamquam media. Bonum creaturarum irrationalium non est propter ipsas nec est proprie bonum ipsis, sed est ad bonum rationalium, adeoque sunt res non sibi sed rationalibus, quibus sunt *utiles*. Rationales autem illis *utuntur* ad finem, qui est bonum ipsarum utentium (cf. S. Th. 2. 2. q. 64. a. 1.). Irrationales ergo creaturae spectato fine *nullo modo sunt sibi, sed omnino aliis*; hypostases rationales *quodamtenus sunt etiam sibi*; licet enim omnes sint ad Deum ut ultimum finem, haec ipsa ordinatio est bonum summum ipsarum creaturarum rationalium (cf. Tract. de Deo th. XXIX). Ergo iterum hypostases naturae rationalis longe perfectius sibi sunt et in se sunt, quam irracionales.

4° In hoc, quod hypostases rationales solae possunt habere saltem aliquatenus rationem finis pro aliis, fundatur proprie, quod illae solae possunt esse *subiectum iuris*, quae hypostaseon rationalium eminentia prae irrationabilibus significatur nomine personae. Cum tantum ergo sit ex excellentia et dignitate naturae derivatum discrimen inter hypostases irracionales et rationales, quod afficit ipsum etiam modum, quo sunt sibi et in se, sane ad eminentiam harum prae illis indicandum opus erat speciali nomine.

Ex his ipsis ulterius obiter animadvertes, quomodo solae hypostases divinae sensu plenissimo et infinite perfecto sint *personae*, in quarum comparatione creatis personis solum analogice appellatio eadem convenit. Tum etiam ex dictis distinctius intelliges fundamentum significationis moralis et iuridicae in nomine *personae*, de qua significatione supra p. 195. egimus.

II. In his quae praemisimus, continetur, latius patere substantiam quam hypostasim, et hanc latius quam personam; hypostasis enim comprehendit omnes notas substan-

tiae et aliquas adhuc alias, pariterque persona complectitur notas omnes hypostaseos, et his velut differentia ultima superaddita est adhuc nota alia intellectualitatis naturae. Proinde omnis hypostasis est substantia, sed non omnis substantia est hypostasis; atque omnis persona est et hypostasis et substantia, non autem vicissim. Porro ex ipsa rei natura et ex dogmatum historia Patres prolixius adversus haereticos disputationibus demonstrarunt, summi esse momenti, ut notio hypostaseos genuina statuatur, eaque ex ipsis veritatibus revelatis excolatur, ne analogae explicatio et defensio dogmatis trium hypostaseon unius naturae et unius hypostaseos duplicis naturae penitus intercludatur, aut etiam pervertatur in sensum alienum a veritate revelata. Contra vero notione hypostaseos semel constituta distinctio personae ab hypostasi in communi spectata, et ratio propria personae est ita obvia, ut sine multa declaratione facillime intelligatur.

Qui igitur inter recentes theologos conceptum personae absolvi putant definitione, quod persona est substantia rationalis seu intellectualis naturae, et quin sint solliciti de declaratione, quam rationem substantiae ipsi in hac definitione intelligant, multis declarant velut propriam formam personalitatis intellectualitatem seu rationalitatem, ii vel nomine substantiae intelligunt hypostasim, vel intelligunt simpliciter substantiam, si placet etiam singularem et integram. Atqui si substantiam priori modo sumunt, definitio quoad rem ipsam nihil quidem falsi continet; sed praeposterum est, quod nomine generico exprimunt id, quod est plane speciale, et multo magis eo peccant, quod nullam dant explicationem, ubi maxime esset necessaria, et dant velut praecipuam eam, quae per se facile intelligitur.

Si vero substantiam sumunt simpliciter in sua significatione communiter recepta pro natura substantiali opposita accidenti, ut apud nonnullos eorum speciatim apud Güntherianos omnino manifestum est, tum aio praepostere confundi naturam rationalem seu intellectualem cum ipsa persona, nec posse amplius secundum talem definitionem dogma revelatum Dei unius et trini ac Christi Dei-homi-

nis explicari. Est enim ex ea definitione omnis substantia intellectiva qua talis et in se persona; unde necessario consequitur, tot semper esse personas, quot sunt intellectivae substantiae. Consequenter in Deo substantia absoluta, quatenus absoluta est, erit persona et proinde unum ex hisce tribus erit admittendum, vel unam tantum esse in Deo personam, sicut una est absoluta substantia intellectiva; vel sicut tres sunt personae, ita tres esse distinctas substantias absolutas; vel sicut tres sunt substantiae relativae, et una absoluta, ita tres esse personas relationibus constitutas et praeter has unam adhuc personam absolutam (1). Haec autem omnia et singula non esse explicationem sed perversionem dogmatis, indubitatum est.

Pariter in Christo ex ea definitione vel sicut una est persona, ita una erit intellectiva substantia, atque ita negatur humanae ac intellectivae naturae substantialitas, et in monophysitismum concedendum est; vel si duae admittuntur substantiae intellectivae divina et humana, ut dogma catholicum, et posito quod Verbum manens quod erat, vere factum est homo, evidens ratio demonstrat, duae etiam admittendae erunt personae distinctae divina et humana, quantumvis inter se « arcta et perpetua coniunctione » unitae; hanc vero Nestorii haeresim esse demonstravimus. Est igitur, cur theologi qui in novis hisce definitionibus sibi placent, diligenter considerent, fontem errorum omnium, quibus confunditur quod est distinctum, vel distinguitur quod est unum in Deo uno trinque ac in Christo Deo et homine, a Patribus dici non iam confusionem suppositi seu hypostaseos in communi ac personae (cui enim id unquam in mentem venit?), sed quod natura substantialis seu substantia singularis ab hypostasi, et consequenter *substantia intellectualis a persona* non distinguuntur, et non solum res sed etiam ratione omnino idem esse putantur. « Ideo haeretici errant, ut aiebat Epiphanius diaconus in Conc. VII.

(1) Quatuor personas in Deo nullus Christianus unquam dixit; longe diversum est, quod aliqui Scholastici praeter tres personas relativae subsistentes admittebant etiam *subsistentiam absolutam* in Deo. De hac re vide Tract. de Trin. th. XXIV.

Act. VI, quia nihil aliud agunt, quam ut ostendant naturam (substantialem utique) et hypostasin idem esse, quas sane inter se differre veri Ecclesiae catholicae alumni cognoscunt. » (Cf. supra p. 230.)

III. Haec eadem omnia quae pugnant contra definitionem, qua persona dicitur « substantia intellectiva », valent etiam contra alteram in schola Güntheriana receptam et latius etiam ad alios theologos propagatam, qua persona definitur « *substantia sui conscia* », et haec actualis *sui conscientia* assumitur ut forma personae seu ut personalitas formalis, per quam quaevis substantia constituatur persona. Hinc illius scholae theologi in Deo sicut tres personas distinctas, ita tres statuunt distinctas *conscientias sui*. At eum sui conscientia (sive intellectio sui) sit actus absolutus essentiae et realiter sit ipsa divina essentia, patet intellectionem hanc sive sui conscientiam trinam et distinctam admitti non posse, quin distincta et trina admittatur essentia. Secundum doctrinam catholicam debet quidem admitti intellectio produens Verbum seu intellectio sub formali ratione relativi ad Verbum, quae dicitur etiam notionalis; haec vero intellectio formaliter *relativa* ad Verbum ut suum terminum productum, seu haec productio Verbi est in solo Patre, est ipsa paternitas, est ipse Pater. Intellectio autem sub ratione absoluti est una omnino indistincta, ut indistincta est essentia in Patre et Filio et Spiritu Sancto. Praeter hanc vero absolutam intellectionem in Filio et Spiritu Sancto, alia nulla est. Seu melius: intellectio est una numero et absoluta Patris et Filii et Spiritus Sancti; in Patre vero intellectio habet simul rationem relativi ad Verbum seu est *dictio Verbi*, in Filio et Spiritu Sancto non habet hanc rationem relativi, quia nec Filius nec Spiritus Sanctus produunt Verbum. Quare sunt quidem tres, qui sunt sui conscii, sed uno numero actu simplicissimo, sicut una est trium essentia simplicissima.

Si vero hoc dogmate singularitatis essentiae et intellectionis admissio, nihilominus retineas, illa definitione *substantiae sui consciae* absolvi definitionem personae, consequeus erit, in divinis sicut unam substantiam sui consciam,

seu sicut unum Deum sui conscium, ita unam esse personam.

Pariter in Christo sunt sane duae substantiales naturae seu duae substantiae divina et humana distinctae ac diversae, cuius utriusque est conscientia seu intellectio et voluntas. Proinde ex eo principio duae erunt in Christo personae distinctae. Ab hac evidenti consequentia illius scholae theologi non abhorrent, ex quo vero ipso apparet, eos sensum doctrinae catholicae de unitate personae in Christo non intellexisse (vide th. XXIV. XXV.). Ex eodem principio consequentia omnino legitima iidem theologi eos omnes, qui unam numero in Christo credunt personam, accusant monotheletismi et monophysitismi. Sane enim, si tot sunt personae quot sunt substantiae sui consciae, non potest admitti persona numerice una, quin simul admittatur una sui conscientia, una intellectio et voluntas, et consequenter etiam una natura. Atqui fide catholica certissimum est, tum Christum unam eamque divinam esse personam, tum duas esse Christi sicut naturas ita intellectiones et voluntates. Principium ergo et definitio personae ab iis constituta huiusmodi est, ut ex ea legitime consequatur, falsum esse id, quod est fide certissimum. Proinde principium illud sine dubio falsum est.

Ex doctrina catholica sicut in Deo tres sunt distinctae personae sui consciae seu melius se comprehendentes una indistincta simplicissima intellectione et voluntate sive sui conscientia, ita Christus una est persona sui conscia intellectione et voluntate duplici seu duplici sui conscientia divina et humana, qua unus se scit Deum et hominem; non quasi intellectione divina se sciret tantummodo ut Deum, intellectione humana tantummodo ut hominem; sed utraque se scit Deum et utraque se scit hominem, altera ut comprehensione infinite perfecta, altera ut intellectione eius perfectionis, quae potest esse in actibus naturae creatae. Si cum recentioribus persona appellatur subiectum praedicationis *Ego*, quod quidem recte dicitur, dummodo supponatur subiectum et substantia completa (vide Didac. Ruiz de Trin. disp. 32. sect. 2. n. 20.), ex hoc inquam modo

loquendi in Deo tres sunt, qui dicunt *Ego*, sed uno indistincto actu intellectionis; Deus unus dicit: Ego Pater, Ego Filius, Ego Spiritus Sanctus, eadem ratione, qua tres sunt qui agunt ad extra sed una numero actione. Christus Deus contra est *Ego unus*, qui sibi dicit *Ego* duplici distincto et diverso actu, divino et humano; sicut unus est qui agit, sed duplici sua intellectione, voluntate, actione, una divina altera humana.

Conclusio evidens ex his omnibus haec est: sicut supposita veritate revelata Dei unius et trini ac Verbi incarnati, ex re ipsa et ex Patrum constanti doctrina intelligitur falsa quaevis definitio hypostaseos, ex qua sequitur, tot semper esse hypostaseos, quot sint substantiales naturae (supra p. 230.); eodem modo et ex eisdem rationibus falsa est quaevis definitio personae, ex qua consequitur tot esse semper personas, quot sunt *sui conscientiae* et naturae substantiales consciae. Hoc autem ex definitione, quam impugnamus, evidenter consequitur; ea ergo falsa est et huiusmodi, ut explicationem et defensionem unius naturae divinae in tribus distinctis personis, et duarum naturarum in una hypostasi Christi penitus intercludat.

Unitas igitur vel multiplicitas *conscientiae sui* i. e. intellectionis et voluntatis non sequitur unitatem vel multipliciter seu numerum personarum, sed unitatem vel multipliciter seu numerum naturarum. Qua de re amplissimae sunt ss. Patrum disputationes in controversia cum monotheletis, qui cum aperte monophysitae esse nolent, et unam tamen Christi statuere operationem unamque intellectionem et voluntatem seu, ut recentiores dicunt, *sui conscientiam*, eo tandem confugerunt, ut hanc dicerent esse *personalem*, i. e. numerum sequi non naturarum sed personarum. Patres contra hoc principio non modo Incarnationis sed etiam SS. Trinitatis mysterium totum subverti, ex principiis catholicis demonstrabant (vide Petav. de Incarn. l. VIII. passim et l. IX. c. 1.). S. Agatho Pontifex in ep. ad Imperatores lecta in Conc. VI. act. IV. ita loquitur (Mansi XI. p. 243; Harduin. III. p. 1083.). « Consequenter itaque iuxta regulam sanctae catholicae et apostolicae Chri-

sti Ecclesiae duas etiam *naturales* voluntates (*αὐτὸ φυσικὰ θεληματικὰ*) in eo (Christo) et duas *naturales* operationes (*δύο φυσικὰς ἐνεργείας*) esse, confitetur et praedicat (eadem ipsa Ecclesia). Nam si *personalem* quisquam intelligat voluntatem (*προσωπικὸν θεληματικὸν*), dum tres personae in sancta Trinitate dicuntur, necesse est, ut et *tres voluntates personales* et *tres personales operationes* dicantur, quod absurdum est et nimis profanum. Sin autem, quod fidei christianae veritas continet, *naturalis* voluntas est, ubi una natura dicitur sanctae et inseparabilis Trinitatis, consequenter et *una naturalis voluntas* et *una naturalis operatio* intelligenda est. Ubi vero in una persona Domini Nostri Iesu Christi mediatoris Dei et hominum duas naturas i. e. divinam et humanam confitemur, in quibus et post admirabilem adunationem consistit; sicut duas unius et eiusdem naturas, ita et duas *naturales voluntates* duasque *naturales operationes* eius regulariter (*αὐτονομίως*) confitemur. »

Quod postremo philosophi isti superaddunt priori sententiae, quam n. II. confutavimus, est in philosophia et theologia non minus quam in iure sane novum, ut ratio et nomen personae non a dignitate naturae sed ab expedito exercitio facultatum naturalium desumatur, atque ita infantes et qui sui compotes non sunt, neque sint *personae*. Qua profecto re nihil fit aliud, quam ut communis sensus cum magna idearum confusione subvertatur; omnes enim eam ipsam differentiam essentialem, quae ex naturae diversitate exstat inter hypostases in communi et inter hypostases naturae rationalis, non autem actualem facultatum usum nomine *personae* indicari, hucusque censuerunt. « Quis autem parvulum, ut ait Maxentius dialog. I. contr. Nestorian. (Bibl. Max. PP. T. IX. p. 551.), ne dum utentem ratione imperfectam recte indicabit humanam habere naturam? Neque enim qui uti pro tempore non potest ratione, ideo aliquid ei desse probabitur a definitione naturae humanae... An forte aliquis, quia non utuntur parvuli ratione, irrationabilia animalia tentabit eos asserere, quos utique *tempore congruo non extrinsecus adveniens ratio sed intrinsecus natura subministrante dita-*

bit? » Si sententia haec recentiorum urgeretur, tandem consequens esset, infantes et amentes neque posse esse subiectum iuris, cum ratio *personae iuridicae* fundetur in personalitate physica; hoc autem consequens est evidenter contrarium principiis ipsius iuris naturalis. Cf. supra p. 246.

THESIS XXIX.

Vindicatur Boethiana definitio personae.

« Ex superioribus consequitur, legitimam esse Boethii definitionem » in scholis receptam, qua persona dicitur *rationalis naturae individua substantia*, dummodo notio *individui* sensu strictiori accipiatur. »

Individuum dicitur, quod in se unum est ac indivisum atque eo ipso divisum seu distinctum ab omnibus aliis. Individuum potest quidem dici sensu latissimo etiam de accidenti, quod ex natura sua in alio tantum *individuat*; specialius tamen competit esse individuum substantiae, quae est apta ex natura sua, ut sit in se. Ubi de notione personae agitur non de accidenti, sed solum de substantia sermo esse potest (cf. th. XXVII). Iam vero ex notione individui potest *substantia individua* dici triplici sensu: primum sensu latiori quo individuum opponitur solum universali; ita substantia *individua* idem significaret ac substantia *singularis*. Potest deinde individuum opponi tum communicationi et multiplicationi, quae est universalium in singularibus, tum communicationi quae est partis ad totum; ita substantia *individua* est idem ac substantia *singularis et integra*. Sensu denique strictissimo individuum dici potest in oppositione ad id, quod licet singulare sit et integrum seu perfectum in ratione naturae, est tamen realiter commune pluribus distinctis inter se vel est communicatum alteri perfecto et toti in se ad modum partis. Hoc ultimo sensu s. Thomas 1. q. 29. a. 4. ad 3; de Potent. q. 9. a. 4; et 1. q. 29. a. 1. ad 2; de unione Verbi a. 2. ad 9; de Potent. q. 9. a. 2. ad 7. 12. 13. individuum dicit esse idem ac *distinctum vel incommunicabile*, et *non assumptibile*. » Hoc igitur sensu strictiori substantia *individua* idem plane est ac substantia *in se tota* secundum declarationem, quam dedimus in th. XXVII. Quare

strictiori sensu vocabuli assumpto, *individuum* est, quod est unum in se et distinctum ab omnibus aliis ita, ut non sit dividuum h. e. communicatum, nec ut universale, nec ut pars, nec ad modum partis, nec ut realiter commune et identificatum cum pluribus (1); adeoque *substantia individua* hoc sensu est substantia *singularis integra tota in se*. Haec autem ex dictis (th. XXVII) est *hypostasis*; hypostasis vero rationalis naturae (ex th. XXVIII) est persona. Si ergo vera sunt demonstrata in duplici thesi antecedenti, definitio legitima est, qua persona dicitur a rationalis naturae individua substantia. » Cf. Petav. Trin. IV. c. 9; Ruiz de Trin. disp. 32.

Corollarium 1. Idem plane cum declarata definitione est sensus explicationis Patrum, quando hypostasin dicunt id, quod est *proprium* (ἰδίον) in distinctione a natura, quatenus haec *communis est; proprium* enim eis idem significat ac *individuum* sensu explicato. Hypostasin autem esse substantiam, si disserte non dicunt, propter rei evidentiam supponunt. Ipsis paene verbis Boethii, quod alii dicunt *proprium*, explicat Maxentius dialog. I. contra Nestor. (Bibl. Max. T. IX. p. 550.). « Natura humana quamvis tota in personas singulas derivetur, non tamen quaelibet una persona aut unus homo i. e. individuum tota probatur humanitas, alioquin nequaquam innumeri homines sive personae generalis humanitatis existerent. *Discernitur ergo a natura per*

(1) a Per hoc quod dicitur *substantia* excluduntur a ratione personae accidentia, quorum nullum potest dici persona; per hoc vero quod dicitur *individua* a) excluduntur genera et species in genere substantiae, quae etiam personae dici non possunt... b) Cum *substantia individua* sit quoddam *completum per se existens*, humana natura in Christo, cum sit assumpta in personam divinam, non potest dici substantia individua, quae est hypostasis (h. e. quo sensu *individua* dicitur hypostasis); sicut nec manus nec pes nec aliquid eorum, quae non subsistunt per se ab aliis separata... c) *Individuum* in definitione personae sumitur pro eo, quod non praedicatur de pluribus, et secundum hoc *essentia divina non est individua substantia* secundum praedicationem, cum praedicetur de pluribus personis (hoc vero unice ideo, quia identificatur cum pluribus inter se distinctis), licet sit individua secundum rem » (h. e. singularis et perfecta, non universalis et pars incompleta aut ad modum partis) S. Th. de Potent. q. 9. a. 2. O. et ad 12. 13. cf. 3. q. 16. a. 12. ad 2.

sona, quia personae unam rem individua naturae significant; natura vero communem cognoscitur declarare materiam, ex qua plurimae possent personae subsistere. Quapropter omnis quidem persona simul naturam continet, non autem omnis natura personam aequae complectitur, alioquin sicut tres personas ita et tres naturas sanctae et ineffabilis illius Trinitatis Catholici faterentur.»

Alio modo qui tamen in idem redit, Patres explicant distinctionem, dum aiunt: « hypostasis existit per se ipsam καὶ ἑαυτὴν, natura vero et essentia non per se ipsam sed in hypostasibus » Damasc. Fid. orth. l. III. c. 6. Unde Leontius adv. Nest. et Eutych. l. I. Galand. XII. p. 661. hypostasin definit per se *essentiam*: « hypostasis, inquit, est natura, natura autem non iam hypostasis est; natura enim rationem essentiae recipit, hypostasis vero rationem per se essentiae. » Illud igitur per se esse, quod alii dicunt existere ἰδιώσ, ἰδιοσυστατώσ, καταμονας, ἀνὰ μέρος, est proprius modus, quo substantia formaliter constituitur hypostasis et, si natura rationalis est, persona. Esse autem per se opponitur ei, quod est in aliquo vel ut in subiecto sicut accidens, vel ut de subiecto sicut universalis natura, vel ut in toto sicut pars, vel ut absolutum realiter commune in relictis distinctis sicut divina essentia in personis. Est igitur per se quod est substantia singularis, integra, tota in se; atque per se esse est idem, ac esse substantiam individuum, seu non communicatam per modum universalis, vel partis, vel realiter communis.

Corollarium 2. Dicunt aliqui, hypostasin esse substantiam in se terminatam vel in se completam, et modum ipsum quo substantia est hypostasis, appellent ultimum substantiae terminum vel ultimum complementum. Ut hic conceptus nihil falsi contineat, debet reduci ad antecedentem. Terminatum dicitur, quod ultra non excurrit; substantia ergo in se terminata erit substantia tota in se, quae non communicatur ut universale, nec ut realiter commune, nec ad modum partis, nec est pars incompleta. Ideo modus ipse quo substantia est tota in se, quem Patres etiam dicunt περιεργασθῆν (supra p. 242.), abstractione metaphysica per se

consideratus potest dici *ultimus substantiae terminus vel ultimum complementum.*

Corollarium 3. Conceptus simplicissimos, qui per analysis in plures resolvi non possunt, vix melius valemus declarare quam per negationes oppositi; ita explicamus quid sit *unum, simplex* etc. Non tamen propterea id, quod per negationem declaramus, non est aliquid positivum. Hoc modo etiam per negationes explicare possumus rationem hypostaseos, quod substantia constituitur in ratione hypostaseos per *incommuniabilitatem. Communicatum* intelligitur vel universale singularibus, vel realiter identificatum cum pluribus inter se distinctis, vel pars aut quasi pars toti et in se perfecto; unde huius communicationis negatio est affirmatio *totius in se* secundum superius explicata. Sicut ergo attributa divina, quae propter nostrum modum ea concipiendi et declarandi dicuntur negativa, sunt perfectiones maxime positivae (vid. Tract. de Deo), ita etiam theologi, qui rationem formalem hypostaseos constituunt in *negatione communicationis vel dependentiae a subiecto*, non sunt putandi negare positivam perfectionem in formali ratione hypostaseos; sed solum simplicissimum conceptum *unius et totius in se* explicare volunt per negationem oppositi, quod nobis est notius, simulque declarare, ipsam substantiam integram, eo quod est tota in se, per se ipsam non autem per aliquam aliam superadditam realitatem esse hypostasin. Ita mentem suam explicat Scotus 3. dist. 1. q. 1. n. 9. et n. 11. ad 3. Constituit ibi rationem hypostaseos in negatione *« dependentiae actualis et aptitudinalis, »* h. e. ut substantia sit nec actu dependens ab altero ut supposito, sicut est humana natura Christi dependens actu, nec ex se postulet talem dependentiam, ut eam postulat anima humana etiam separata. Neque tamen, ut recte animadvertit Scotus, ad rationem hypostaseos et personae requiritur negatio *« dependentiae potentialis »*, h. e. ut absolute repugnet dependentia a supposito; haec enim absoluta repugnantia solis hypostasibus infinitis est propria (cf. supra 246.), atque adeo hoc sensu independentiae perfectissimo illae solae sunt hypostases et personae, cum

contra omnis natura creata sit in potentia, ut uniri possit hypostasi superiori. Docet porro Subtilis, naturam singularem et integram per se constitui in tali independentia, *« non aliquo positivo addito ultra illam entitatem positivam, qua est haec natura. »* Ad obiectionem autem, quod negatio debet fundari in aliquo positivo, respondet, hoc positivum esse ipsam naturam, quatenus est *haec* (i. e. quatenus est tota in se).

Corollarium 4. Hypostasin quae est substantia tota in se, formaliter non constitui accidentibus sensu proprio dictis, clarum est. Si quando igitur Patres scriptoresque ecclesiastici hypostasin dicunt esse *« substantiam cum accidentibus »* (*ὄντιν μετὰ τῶν συμβεβηκότων*), id accipi ita debet, ut *a)* licet accidentia proprie dicta non sint notae constituentes, intelligantur tamen esse notae, quibus nos hypostases quae accidentium sunt subiecta, invicem distinguimus (cf. Petav. Trin. IV. c. 7. n. 11.). *b)* Modus ipse existendi ut substantia *tota in se*, in creatis dici potest *accidens*, non quidem physicum sed metaphysicum, quia substantia creata et concipi et esse potest non solum illo, sed etiam alio existendi modo veluti pars alienius perfecti et totius. Hoc igitur sensu improprio *accidentis* assumpto hypostasis dici posset *substantia cum accidente* h. e. cum modo illo existendi (cf. Petav. Trin. IV. c. 8. n. 8.). Ita Damascenus Fid. orthod. I. c. 8. postquam docuit, hypostases creatas invicem differre plurimis accidentibus, subiungit praeter alia accidentia velut propriam hypostaseos rationem: *« omnium vero maxime, quod non aliae in aliis sed singulae seorsum existunt. »* In Deo autem ubi nullum est accidens, prosequitur idem, *« solis proprietatibus paternitatis... et quoad perfectam hypostaseos sive quoad modum existendi (τὸ τέλει τὸ ὑποστατικῶς ἢ τοῦ τῶν ὑπαρξέων τρόπου) distinctionem intelligimus. »* Adhuc multo magis improprie hypostasis divina dici posset *essentia cum accidente*, quia illi essentiae modus trinus incommunicabiliter existendi nullatenus est accidens, sine quo aut esse aut saltem, ut in se est, concipi posset (cf. supra p. 242.). Nihilominus quia alius est conceptus formalis et expressus

essentiae et alius, dum essentiam sub ratione attributi e. g. sapientiae, et iterum alius, dum eam formaliter sub ratione relativi ut Patrem, Filium, Spiritum Sanctum intelligimus; ss. Patres saepe moment, in nostro imperfecto intelligendi modo concipi tum relationes tum perfectiones absolutas velut afficientes essentiam, et hoc sensu dicunt eas intelligi a nobis per modum accidentium. « Non omnia quae in Deo sunt et de Deo dicuntur, inquit Cyrillus (in Thesaur. tit. 31.), essentiam significant (formaliter et expresse); reliquum est igitur, ut voce modoque dicendi accidentia esse dicamus, quoniam modo accidentium ea intelligimus. » Hoc sensu Cyrillus idem (dialog. II. de Trinit. p. 433.) proprietates Dei personales ponit, « in numero accidentium et quae inexistunt » ἐν τῶν τῶν συμπληρωσῶν καὶ ἐνοσῶν; aliique multi adversus Eunomianos docent, nominibus geniti et ingeniti non essentiam significari, sed « quae sunt circa essentiam » τὰ περὶ τὴν οὐσίαν. Hoc igitur sensu etiam hypostasis divina dici posset essentia cum accidente, h. e. cum modo subsistendi distincte ab aliis eiusdem naturae, qui licet intrinsecus necessarius a nobis tamen concipitur velut accedere, et afficere essentiam (cf. Tract. de Deo th. XXVII. n. II.).

THESIS XXX.

De identitate reali et distinctione rationis inter hanc integram ac singularem naturam et inter hypostasin connaturaliter subsistentem ex doctrina s. Thomae.

- Quamvis iuxta doctrinam s. Thomae hypostasis ab essentia gen a natura specifica, quae definitione declaratur, in creaturis non solum ratione sed re velut totum a sua parte formali distinguitur; non tamen illud, quo natura singularis et integra connaturaliter in formali perfectione hypostaseos constituitur, est res aliqua ab ipsa hac natura realiter distincta, sed est modus existendi ratione tantum distinctus a natura, quae est hypostasis. »

I. Hypostasis cum natura dupliciter comparari potest, ut, quid inter utramque intersit, intelligatur. Potest scilicet in primis hypostasis considerari, ut est haec singularis et integra substantia tota in se cum omnibus sive essentiali-

bus sive accidentalibus, quae ei insunt; atque cum hypostasi ita spectata potest conferri natura, quatenus sub ea nihil aliud concipitur praeter notas essentielles et específicas, quibus intelligitur esse ens huius ordinis aut speciei. Nimirum hic homo Paulus potest spectari cum omnibus quae ei realiter insunt, et porro potest considerari tantum essentia sive quidditas, qua constituitur homo seu animal rationale, abstractione facta ab omnibus aliis, quae realiter Paulo insunt. Quis non videt, sub hac consideratione naturam non comprehendere omnia illa realia, quae sunt in hypostasi, nisi forte, quidquid inest, sit realiter ipsa essentia et ab hac indistinctum? Iam vero sola essentia divina est tota perfectio infinita, a qua realiter distinctum aliquid in Deo nec est nec esse potest. Neque enim essentia divina concipi potest in statu possibilitatis, ut ab ea esse reale et existentia distinguatur, sed essentia ex ipsa sua intima ratione et quia est talis essentia, necessario est existens; nec ulla est in Deo perfectio nec quidquam sive absolutum sive relativum, quod non sit realiter ipsa divina essentia (vide Tract. de Deo th. XIII. XX. XXVII.). Contra vero in omnibus finitis et creatis hypostasibus ex ipsa essentiae earum limitatione consequitur, quod multa insunt praeter essentiam definitione comprehensam. Inest scilicet tum esse reale sive existentia, quae licet (ex nostris principis) non realiter distinguatur ab essentia physica actuali, distinguitur tamen ab essentia, ut concipitur in definitione omnino abstrahendo ab esse actuali; tum insunt attributa et accidentia multiplicia. Si igitur natura, quatenus solas notas essentielles comprehendere intelligitur in definitione enuntiata, comparatur cum hac singulari hypostasi considerata, ut est realiter existens, cum omnibus quae ei insunt, evidenter in creatis natura non est totum id, quod est illa hypostasis; sed hypostasis est totum et natura est totius pars formalis. Adeoque hypostasis a natura hoc sensu realiter distinguitur, non quidem secundum totum sed secundum quid. In solo autem Deo nulla est perfectio realiter distincta ab ipsa essentia formaliter spectata, adeoque nullus potest esse modus considerandi hypostasin ita, ut realiter distinguatur ab essentia.

Hoc sensu declarato s. Thomas considerat hypostasim et naturam, quoties illam ab hac in creatis realiter differre docet. 1. q. 3. a. 3; 3. q. 2. a. 2; 3. dist. 5. q. 1. a. 3; de Potent. q. 9. a. 1; Quodlib. 2. a. 4; Quodlib. 9. a. 2. ad 1. Quodlibet 2° ita suam sententiam declarat. « Natura quamvis multipliciter dicatur, tamen uno modo dicitur natura ipsa substantia rei, secundum quod substantia significat *essentialiam, vel quidditatem rei, vel quod quid est* (το τι ἔστιν). Illud ergo significatur nomine naturae, prout hic loquimur de natura, *quod significat definitio*... Suppositum autem est singulare in genere substantiae, quod dicitur hypostasis vel substantia prima... In significatione naturae includitur *solum id, quod est de ratione speciei; suppositum autem non solum habet haec, quae ad rationem speciei pertinent, sed etiam alia, quae ei accident; et ideo suppositum signatur per totum, natura autem sive quidditas, ut pars formalis. In solo autem Deo non invenitur aliquid accidens praeter eius essentialiam, quia suum esse est sua essentialia, et ideo in Deo est omnino idem suppositum et natura*. In angelo autem non est omnino idem, *quia aliquid accidit ei praeter id, quod est de ratione speciei, quia et ipsum esse angeli est praeter eius essentialiam seu naturam, et alia quaedam ei accident, quae omnino pertinent ad suppositum non autem ad naturam*... Cum de ratione speciei humanae sit, quod componatur ex anima et corpore, determinatio corporis et animae est *praeter rationem speciei, et accidit huiusmodi* (est accidentaliter), in quantum est homo, quod sit *ex hac anima et hoc corpore*; sed convenit per se *huic homini, de cuius ratione esset, si definiretur, quod esset ex hac anima et hoc corpore, sicut de ratione hominis communis est, quod sit ex anima et corpore*. Accidunt etiam compositis ex materia et forma praeter rationem speciei multa alia, quae non sunt determinativa essentialium principiorum. »

Haec naturae et hypostasis consideratio non est ea, quae potissimum facit ad intelligendam formalem rationem hypostaseos, qua a natura singulari et integra distinguitur, et ad demonstrandam causam propriam, cur Christi humana natura non sit in se hypostasis. In hac enim consideratione

natura non spectatur ut haec singularis et integra realis substantia, sed solum spectantur notae communes specificae; in hypostasi vero spectantur existentia ac accidentia omnia, quae huic determinatae hypostasi realiter insunt, quin definiatur, quid sit illud, quo est formaliter hypostasis. Nam existentia et realium accidentium tota collectio potest inesse singulari et reali naturae, quin haec sit per se hypostasis, ut manifestum est in humana natura Christi, quae est haec singularis integra natura realiter existens cum omnibus suis determinatis accidentibus, et tamen non est in se hypostasis.

II. Est igitur altera naturae et hypostaseos comparatio, quae ad mysterii declarationem, de quo agimus, potissimum pertinet. Si nomine naturae intelligatur scilicet substantia haec singularis et (in ratione naturae) integra, eademque comparetur secum ipsa, quatenus est hypostasis connaturaliter existens, quaeritur quid ad illam naturam singularem superaddatur, ut sit in se hypostasis (connaturali existendi modo). Non pauci theologi inde a saeculo XVI. censuerunt, ad naturam sensu declarato spectatam accedere rem aliquam distinctam ab ipsa illa natura, quae res sit ab illa natura proprie *per ablationem* separabilis (1). Hanc rem superadditam vel dixerunt omnino substantiam absolutam superadditam naturae, ut Petrus Hurtadus, vel prudentiores appellarunt *modum substantialem* a natura realiter

(1) Gregorius de Valentia, qui acerrime defendit istum modum realiter distinctum et separabilem a substantia singulari et integra, renescit in 3. P. disp. 1. q. 4. puncto 2. octo diversas sententias de ratione hypostaseos, inter quas fatetur sex solam admittere distinctionem rationis. Pro sua opinione citat s. Thomam, quem alind omnino sensisse putamus; antiquiorem Caietano nullum adfert huius realis distinctionis patrum, nec forte alienius nominis theologus assereri poterit, si Thomam ab Argentina in 3. d. 6. excipias. Inde a saeculo XVI. multi sunt viri sane graves, quibus necessarius visus est ille modus seu ille ultimus terminus tanquam res realiter distincta a substantia, quae per illum modum hypostasis constituatur. Inter hos aliqui, ut Petrus Hurtadus Metaphys. disp. II. sect. 9. n. 50; disp. XI. sect. 9. n. 123. 126. ultimum terminum absurditatis attingisse videntur, cum aiunt, non repugnare, ut et singularis integra natura existat sine subsistentia (sive in se sive in altero), et ut forma sola subsistentiae sine natura realiter existat.

distinctum, qui dum cum tali natura singulari et integra tamquam complementum componitur, eam constituat formaliter hypostasim, et ideo debeat dici substantialis. Ut ita sentirent illi theologi, unicum argumentum eis persuasit, quia nisi hypostasis a natura singulari et integra differret re aliqua *per ablationem* separabili, humanae Christi naturae nihil deesset ad rationem hypostaseos, atque ita in Christo duae admittendae forent hypostases. Demonstrabitur thesi sequenti, hoc argumentum laborare falso supposito, quasi nimirum natura humana Christi defectu rei alicuius et non potius rei additione h. e. unione cum hypostasi divina desineret esse, seu potius nunquam fuerit in se hypostasis. Nunc prosequamur examen formalis differentiae inter naturam et hypostasim ex propria eius in thesibus superioribus demonstrata ratione.

1°. Dicimus, unam et eandem rem, quae est substantia haec singularis et integra, esse etiam hypostasim per modum existendi *in se tota*; hunc vero modum non esse rem aliquam distinctam realiter a substantia illa, sed rem unam et eandem sub una ratione consideratam dici et esse substantiam singularem et integram, sub alia ratione consideratam dici et esse hypostasim. Quia vero huius duplicis considerationis fundamentum est in re ipsa, ideo dicimus hypostasim *ratione cum fundamento in re* distingui a substantia singulari et integra.

Sane substantia singularis et integra est hypostasis connaturaliter subsistens eo solo, quod est *tota in se*; atqui tota in se est per se ipsam, non per aliquam aliam superadditam realitatem; ergo hypostasis connaturaliter subsistens a substantia singulari et integra non distinguitur realitate aliqua superaddita.

Distinguuntur tamen ratione cum fundamento in re. Haec enim distinctio tum obtinet, quando res ipsa fundamentum praebet, ut sub alio et alio conceptu exhibetur; atqui alius est conceptus, quo exhibetur substantia, quin determinetur utrum existat per se et tota in se, an in alio ad modum partis; et alius est conceptus, quo exhibetur substantia eadem formaliter ut tota in se et per se existens.

Huius autem duplicis conceptus fundamentum est in ipsa hypostasi, quia revera est tum substantia singularis et integra tum substantia in se tota. Ergo est utriusque distinctio rationis cum fundamento in re.

Potest autem illa formalis ratio existendi in se et per se, sub qua substantia integra dicitur et est hypostasis, appellari *modus substantialis*, dummodo hic modus non censeatur esse res aliqua alia quam ipsa substantia integra tota in se. Modus namque dicitur ipsa res, dum considerata sub una habitudine comparatur secum ipsa spectata sub alia habitudine. Ita modus declaratur ab auctore summae logices inter opuscula s. Thomae (1) opusc. 48. tract. 2. c. 1. « Modus, inquit, est res concepta uno modo respectu sui ipsius, ut est concepta alio modo, qui quidem diversi modi considerandi non sumuntur ex diversis in re existentibus sed ex habitudine ad diversa, sub qua habitudine res intelligitur; v. g. substantia secundum quod est subiectum accidentium significatur per modum substantiae... secundum quod autem a nullo priori dependet, cui innitatur, significatur *ut ens per se*; et isti modi sunt id ipsum, quod substantia, differentes sola ratione animae concipientis ipsam secundum diversas habitudines, quae ratio non est ficta sed accipitur a re, ita enim est in re... Unde tales modi sunt ens reale scilicet substantia, quae et substat accidentibus et nulli innititur, distinctio tamen eorum est ex ratione » Opp. S. Th. ed. Romae T. XVII. P. II. p. 17. Vide Tiphani de nat. et hypost. c. 46. cf. Petav. Trin. l. IV. c. 8. n. 6-9.

A modo quo concipiatur distinctio inter substantiam singularem et integram atque inter hypostasim connaturaliter subsistentem, pendet etiam modus concipiendi integritatem naturae humanae Christi. Qui censent, hypostasim constitui realitate aliqua superaddita naturae singulari et integrae, ii omnes consequenter etiam docent, hanc realitatem humanae Christi naturae deesse, et eam suppleri a

(1) Opusculum non esse s. Thomae sed vetusti doctique auctoris, probat de Rubéis in dissertat. de gest. et script. D. Thomae diss. 24. c. 2. n. 3.

Verbo. Qui contra distinctionem intelligunt non nisi rationis, eo ipso etiam docent, non defectu alienius rei sed immo accessu rei infinitae, hypostaseos videlicet divinae, fieri, ut humana Christi natura non sit in se hypostasis. Atqui ita docent et ss. Patres magno consensu et scholarum Magistri vetustiores, Hugo et Richardus Victorini, Petrus Lombardus, Alex. Halensis, Albertus M., s. Bonaventura, Henricus Gandavensis, Scotus cum suis ceterisque, quorum nomina vide ultra quadraginta apud Tiphannu l. c. c. 6, et aliquorum textus apud Thomassinum de Incarn. l. III. c. 21.

2°. Nobis praeterea videtur s. Thomas ipse inter naturam singularem ac integram et inter hypostasin connaturaliter subsistentem nonnisi hoc idem discrimen rationis agnovisse, atque illam realitatem ac modum illum realiter distinctum, qui accedens et efficiens substantiam singularem fingitur constituere hypostasin connaturaliter subsistentem, et cuius defectu humana natura Christi hypostasis non sit, non esse ex mente Doctoris Angelici.

a) In ipsis compositis ex materia et forma quodnam statuit Angelicus discrimen inter naturam et hypostasin? « *Essentia*, inquit, significat non solum formam nec solum materiam sed compositum ex materia et forma *in communi*, prout sunt principia speciei. Sed compositum ex hac materia et hac forma habet rationem hypostasis et personae » l. q. 29. a. 2. ad 3. Igitur quando *natura specifica* confertur cum hypostasi in creatis et potissimum in compositis ex materia et forma (1), constituitur hypostasis per

(1) Cur in compositis ex materia et forma potissimum spectetur discrimen inter naturam communem et hypostasin, ac magis quam in creatis puris spiritibus, explicat s. Thomas Quodlib. 2. a. 4. ad 1; quia scilicet in his compositis hypostasis haec determinata habet tria praeter rationem communis naturae: hanc determinatam materiam e. g. hoc os, hanc carnem; accidentia alia, quae non sunt determinativa speciei; reale esse. Spiritus puri singuli, quia in eis nulla est materia, habent tantam duo ultima praeter naturam definitionem comprehensam. Ergo in compositis ex materia et forma magis differt haec determinata hypostasis a natura communi, quam hypostasis angeli a sua natura ac essentia.

Ex his forte explicatur illa philosophica doctrina s. Thomae, quod in puris spiritibus non datur species comprehendens sub se plura individua.

rem superadditam ad naturam communem, et est discrimen reale, quia hypostasis constituitur non per materiam et formam in communi, quae solum est in consideratione mentis, sed per *hanc* materiam et *hanc* formam singularem unitam h. e. per integram et singularem naturam. De hac distinctione reali inter naturam abstractam et inter hypostasin in concreto dictum est supra n. I. At vero nunc quaerimus, quomodo haec singularis natura constituta ex hac anima et hac determinata materia distinguatur ab hypostasi connaturaliter subsistente. Estne necessaria res aliqua distincta accedens ad illam singularem naturam, ut formaliter sit hypostasis? Theologi a quibus dissentimus, affirmant requiri; s. Thomas constanter negat, atque hanc singularem naturam integram per se ipsam docet esse hypostasin, dummodo non sit assumpta ab hypostasi superiori et huius facta propria. Sicut « anima et caro et os (indeterminate), inquit l. c., sunt de ratione hominis » (in communi), ita « haec anima et haec caro et hoc os sunt de ratione huius hominis; et ideo hypostasis et persona addunt supra rationem essentiae (communis) principia individuantia. » Ergo ex doctrina s. Thomae haec ipsa natura singularis constans hac anima, hac carne, his ossibus per se est hypostasis. Si porro quaeras, utrum humana natura Christi sit singularis et integra constans hac anima, hac carne, his ossibus? id sane affirmandum est. Quid ergo illi deest, quominus sit hypostasis per se? Nihil deest, respondet Angelicus in

Nam natura puri spiritus definitione comprehensa non est generatio multiplicabilis; generatio enim supponit materiam, in quam inducitur nova forma. Hinc iuxta doctrinam s. Thomae natura angelica non est natura communis, nec possunt esse plures angeli unius speciei naturae; sed natura Michaelis est haec una non multiplicabilis, quae si creatione producit ad esse, Michael creatus seu haec hypostasis a sua natura definitione comprehensa, si definiti possit, seu a sua essentia in statu possibilitatis solum distinguitur, quod praeter essentiam habet esse existentiae et quaedam accidentia e. g. has ideas, hos actus etc. Idem die de natura Gabrielis. Hinc ex sententia s. Thomae Michael et Gabriel non habent naturam communem, ideoque nulla est natura angelica specifica plura individua sub se comprehendens, sed singuli angeli sunt velut singulae species.

locis omnibus, ubi de hac re agit; sed aliquid superadditur et, si ita loqui licet, aliquid superest. Scilicet quia non est sola singularis illa natura composita ex anima et corpore, sed est praeterea Verbum, cuius illa natura est facta propria, ideo non est per se hypostasis; esset autem per se hypostasis, si esset sola per se; atque ideo etiam sine ulla rei cuiuscumque accessione sed sola separatione a Verbo, adeoque rei infinitae decessione continuo esset in se hypostasis. « In aliis hominibus unio animae et corporis constituit hypostasin, inquit, quia nihil aliud est praeter haec duo. In Domino autem Iesu Christo praeter animam et corpus advenit tertia substantia, scilicet divinitas; non ergo est seorsum hypostasis id, quod est ex anima et corpore constitutum » Compend. theol. c. 211. (vide supra p. 239. sq.) « Si quis obicit, ait alibi, quod humana natura etiam in Christo non sit accidens sed substantia quaedam, non autem universalis sed particularis, quae hypostasis dicitur... et sic duae erunt in Christo hypostases; considerare debet, qui sic obicit, quod non omnis substantia particularis hypostasis dicitur, sed *solum illa, quae ab aliquo principali non habetur*.... Humana ergo natura in Christo non est accidens sed substantia, non universalis sed particularis, nec tamen hypostasis dici potest, quia assumitur a principali, scilicet a Dei Verbo » opusc. 2. cont. Graec. et Armen. c. 6. « Si essent naturae cum suis proprietatibus seorsum positae, utrinque esset totalitas, quam requirit ratio personae; non est autem nisi una totalitas, quando coniunguntur, et ideo est una persona » 3. dist. 5. q. 1. a. 3. ad 3.

b) Praeterea verbis docet disertissimis, non ideo quia aliqua realitas deest, sed unice ideo, quia realitas hypostaseos divinae supervenit, humanam Christi naturam non esse hypostasin. Obicit sibi, ex doctrina Patrum a Verbo assumptum esse id omne, quod est initio plantatum in humana natura; est autem ibi plantata personalitas, ergo videtur consequi, a Verbo assumptam esse personam humanam. Adversarii nostri hanc obiectionem putant solvi non posse, nisi fateamur aliquam realitatem, quae tamen

non pertineat ad integritatem naturae formaliter spectatae, revera deesse Christi humanitati, atque ideo Patres intelligendos quidem esse de constituentibus naturam quatenus natura est, non autem de illa realitate, quae ex horum theologorum opinione naturam efficiens hypostasin constituit. At s. Thomas longe aliter respondet, nihil scilicet deesse ad rationem hypostaseos, sed aliquid superesse. « Dicendum, quod naturae assumptae non deest propria personalitas propter defectum alienius, quod ad perfectionem humanae naturae pertinet, sed propter additionem alienius, quod est supra humanam naturam, quod est unio ad divinam personam » 3. q. 4. a. 2. ad 2.

c) Postremo docet Angelicus cum ceteris scholae principibus Magistro, Alexandro Halensi, Alberto M., s. Bonaventura, humanam Christi naturam non rei alicuius accessione sed sola separatione ab hypostasi superiori, cui unita est, fore in se hypostasin et per se hominem. Sibi obicit, videri personam a Verbo assumptam esse, atque ideo esse duas personas in Christo; nam si id, quod assumptum est, separaretur a Verbo, manifesto esset persona; per separationem autem nihil acquiritur, ergo etiam nunc in Christo quod assumptum est, est persona. Audi responsum s. Thomae. « Dicendum, quod *separatio dat utrique partium totalitatem*, et in continuis dat etiam utrique esse in actu; unde supposito quod hominem deponeret, subsisteret homo ille per se (esset totalitas, et non amplius ad modum partis, ut nunc est humana natura Christi) in natura rationali, et ex hoc ipso acciperet rationem personae » 3. dist. 5. q. 3. a. 3. ad 3. Docet igitur, id quod singularem et integram illam naturam, quae nunc propter suam unionem cum superiori hypostasi habent rationem quasi partis et ideo non est in se hypostasis sed natura hypostaseos superioris, constitueret hypostasin, non esse rem aliquam distinctam ab ipsa illa natura, quae res accedere vel (ut aiunt) resultare debeat, sed ipsam naturam singularem et integram fore per se, et ideo hypostasin eo ipso, quod non unitur superiori hypostasi. Clarissime id iterum inculcat 3. dist. 6. q. 1. a. 2. ad 5, ubi ad obiectionem eam, quam

paulo ante vidimus ex 3. q. 4. a. 2, quod Verbum omnia assumpsit quae sunt hominis, ergo et personam hominis, ita respondet. *« Hic quod facit coniunctum ex anima et corpore esse hominem, non est praeter animam et corpus et unionem aliquid positivae; sed ex hoc ipso, quod ipsum compositum ex anima et corpore non adiungitur alteri subsistenti, in natura composita sequitur, quod coniunctum sit homo (hypostasis). Unde si Christus humanam naturam quam assumpsit, deponeret, ex hoc ipso esset homo illud coniunctum ex duabus substantiis »* (partialibus).

Eandem doctrinam de singulari et integra humana natura Christi in comparatione cum hypostasi connaturaliter subsistente, quod non sit in hac res aliqua, quae desit illi; sed immo quod naturae Christi aliquid superadditum est, propter quod ipsa non est totum in se et seorsum, sed est ad modum partis in nobiliori perfecto, vid. etiam alibi a s. Thoma constanter eodem modo et eisdem paene verbis propositam, 3. q. 2. a. 2. ad 3; a. 5. ad 1; q. 16. a. 12. 0. et ad 2; de Potent. q. 9. a. 2. ad 13; cont. gent. l. IV. c. 49. ad 9. et 10; Quodlib. 9. q. 2. a. 2; de unione Verbi aa. 1. et 2. 0. et ad 3. et 10. Ex quibus omnibus plane manifestum est, s. Thomam non aliam rem requirere ad rationem hypostaseos connaturaliter existentis quam ad rationem naturae singularis et integrae; sed rem eandem sub una ratione naturam singularem et integram censuisse sub alia ratione hypostasin, atque ideo illam manendo in sua naturali integritate non desinere esse hypostasin alicuius rei ablatione sed solum additione et unione substantiali cum perfectiori, per quam unionem desinat esse *tota in se*, quin desinat esse natura singularis ac integra. Constat ergo, iuxta s. Thomam naturae quae est in se hypostasis, et hypostaseos connaturalis formaliter spectatae solam distinctionem rationis cum fundamento in re, non autem distinctionem realem agnoscendam esse.

CAPUT IV.

DECLARATIO UNIONIS HYPOSTATICAE
SECUNDUM DEMONSTRATAM NOTIONEM HYPOSTASEOS.

THESIS XXXI.

Non defectu ad imperfectius sed profectu ad perfectius humana natura Christi elevata est supra rationem hypostaseos in se subsistentis.

« Juxta constantem explicationem mysterii incarnationis, datam a ss. Patribus et veteribus doctoribus, causa cur humana natura Christi non sit in se hypostasis ac persona, non ex eo repetenda est, quod ea rei alienius perfectionisve decessu a ratione *totius* et hypostaseos desinat, sed ex eo tantum, quod substantiali unione et ad infinite profectum accessu facta natura Verbi, supra rationem *totius* in se finiti et eatenus imperfecti atque hypostaseos humanae elevata sit. »

I. A ratione *totius* in se atque ideo a ratione per se subsistentis in natura integra, cum *per se subsistentia* in ipsa illa *totietate* consistat, ut eam appellat Rusticus diaconus (Galland. XII. p. 69.), ac proinde a ratione hypostaseos in se potest substantia excidere dupliciter, detractioe nimirum perfectionis seu partis essentialis, ubi quod est reliquum, non est amplius natura integra, vel coniunctione substantiali cum altero, ubi coniunctum ac unitum absque detractioe rei alicuius sed immo per accessionem alterius induit rationem partis vel quasi partis in toto. Possimus dicere, rationem hypostaseos abesse vel *defectu ad imperfectius* vel *profectu ad perfectius*. Theologi quos in superiori thesi ex doctrina s. Thomae impugnavimus, hanc posteriorem rationem non agnoverunt; sed cum hypostasis sit quid in se perfectum, putarunt eam non posse desinere nisi rei alicuius detractioe; atque ideo ab humana natura Christi, ne eam cum Nestorianis hypostasin esse dicamus, aliquid reale quod inest ceteris hominibus, excludendum esse contenderunt. Hoc autem non poterant dicere ad integritatem pertinere naturae, ne contra aliud dogma certissimum offenderent; aiebant ergo, esse realitatem quae compleat naturam in ratione hypostaseos, realiter ab ipsa